

В. В. Савінов

ВПЛИВ ПЛЕЙБЕК-ТЕАТРУ НА ОСОБИСТІТЬ, ЩО ПЕРЕЖИВАЄ НАСЛІДКИ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ

Проаналізовано проблеми психологічної допомоги, потреба в якій сьогодні в українському суспільстві надзвичайно велика. З'ясовано, що ці проблеми полягають у масовості, несформованості мотивації та браку належних умов для самої допомоги. Показано, що мистецька форма імпровізації реальних особистих історій – плейбек-театр – хоч і є груповою роботою з індивідуальними оповідачами, але не може вважатися власне психотерапевтичною практикою. Плейбек-театр визначено як практику психологічної допомоги, що впливає на особистість оповідачів через виражені психотерапевтичні ефекти: готовність до відкритості, поступове саморозкриття, самовизначення в наративі, відреагування травматичних почуттів, відчуження від травматичного досвіду, насичення наративу. Доведено, що плейбек-театр дає змогу працювати з великими групами людей, із недостатньо мотивованими людьми та в складних умовах.

Ключові слова: *плейбек-театр, психотерапевтичні практики, психотерапевтичні ефекти, особистість у кризовому стані.*

Не потребує доведення, що під час війни потреба населення в психологічній допомозі та психотерапевтичному втручанні зокрема набуває небачених масштабів та глибини порівняно з мирним часом. Але чи можна сподіватись, що ця потреба буде усвідомлюватись, тобто особистість, яка переживає наслідки травматичних подій, буде мати мотивацію звернутися по психолого-психотерапевтичну допомогу? І чи робитиме вона це, ледь справляючись із проблемами фізичного виживання себе та своїх близьких, коли всі її ресурси задіяні для адаптації до нових умов життя у

зв'язку із втратою членів родини, пораненням чи інвалідністю, руйнуванням житла чи вимушеною зміною місця проживання, надпотужним інформаційно-ідеологічним пресингом, який вимагає рішучих і при цьому незвичних для особистості, а часто й неадекватних її базовим потребам дій?

Звичайно, певна частина людей звертається по психологічну допомогу до спеціалізованих служб (Психологічної кризової служби Майдану, телефонів довіри, психолого-консультаційних пунктів для постраждалих тощо); певна частина, звертаючись до різноманітних державних, волонтерських та інших служб допомоги (військових, медичних, соціальних, координаційних, гуманітарних, служб розміщення, зайнятості, страхування тощо), отримує психологічну підтримку там у ході вирішення конкретних проблем. Але виходить, що за високої потреби в психологічній допомозі самі умови, кондиції її надання зовсім нетривіальні, нетипові, кризові. Звідси постає друга проблема – *якості психологічної допомоги*, тобто її ефективності, тривалості-стійкості, екологічності.

Отже, *суспільно-практична проблема психологічної допомоги* людям, що переживають наслідки травматичних подій, за великим рахунком, полягає в тому, що потреба в психологічній допомозі надзвичайно велика, а умови для її надання – незадовільні, з чим пов'язані і підвищене навантаження на спеціалістів, які надають психологічну допомогу – через масовість, і підвищена складність – через несформовану мотивацію, і, нарешті, як ніколи висока відповідальність – через екстремальні умови, коли часом вирішуються питання фізичного виживання людей.

Одним з актуальних запитів в означеному контексті є, на нашу думку, *пошук нових форм* психологічної допомоги, з огляду на які і пропонуємо розглянути сучасний плейбек-театр.

У самодостатньому вигляді плейбек-театр “офіційно” визначають як “оригінальну форму імпровізаційного театру, у якому аудиторія чи члени групи розповідають історії зі свого життя та споглядають їх сценічне втілення безпосередньо на місці” [15]. Тобто в професійному, відшліфованому 40-річним міжнародним досвідом визначенні немає жодного натяку на психотерапевтичність цього методу. Звичайно, це визначення досить описове, формальне, але воно однозначно позиціонує плейбек-театр у полі саме театру, тобто мистецтва інсценування життя.

Цікаво, що на перших етапах знайомства з плейбек-театром у пострадянському середовищі його хоча й описували як “живе поєднання

психотерапії й театрального мистецтва”, але все одно при цьому називали “видом психодрами” [2], “напрямком розвитку психодрами” [9, с. 62], “неспрямованою психотерапією” [3, с. 30], психотерапевтичним театром тощо. Можливо, саме тому автор ідеї плейбек-театру та його засновник Джонатан Фокс, прочитавши єдину лекцію в Москві (у грудні 2008 р.), назвав її “Плейбек-театр – чи це психотерапія?”. У ній, однозначно заперечуючи проти кваліфікації плейбек-театру як психотерапії [12, с. 9], він наводить аргументи, які можна резюмувати таким чином:

- плейбек-театр не має медичної моделі зцілення, він у неї ніяк не вписується і навіть не ставить собі це за мету, працюючи не з “проблемами”, а з “історіями” людей;

- плейбек-театр позбавлений притаманної психотерапії приватності: хоча це дійство й інтимне, але водночас і публічне;

- баланс “влади” у плейбек-театрі специфічний – наприклад, актори тут більш уразливі, ніж психотерапевт;

- більшість зовнішніх кондицій суттєво відрізняються від психотерапевтичних: величина та відкритість приміщення, тривалість, гучність та обсяг невербаліки [там само, с. 9–10].

Цілком погоджуючись із наведеними аргументами, зазначимо, що плейбек-театр і справді не підпадає під визначення психотерапії. Коли йдеться про мету плейбек-театру під кутом зору його ролі для особистості оповідача, то його позиція зовні схожа з позицією пацієнта/клієнта в психотерапії. А проте мета роботи в плейбек-театрі не збігається з предметною метою психотерапії навіть у найширшому її розумінні – “лікування або подолання страждання і/або розширення ідентичності та самореалізації” [4, с. 10]. Утім, частково можна погодитись з подібністю в другій частині окресленої мети психотерапії, оскільки плейбек-театр так чи інакше працює з ідентичністю та самореалізацією особистості. Але вплив на ідентичність спрямований не лише в бік її “розширення”, а радше в бік окреслення-формування чи, навпаки, розмивання-“ретикуляції” [11, с. 12] наративної ідентичності. А над “самореалізацією” оповідач не лише працює, усвідомлюючи її, – він просто перебуває в цьому процесі, оскільки саме таке ставлення до оповіді передбачається в плейбек-театрі – як до співавтора того, що відбуватиметься на сцені, тобто людини, яка через необхідність дійства реалізується саме тут, змістовно розкриваючи себе, і цей зміст не просто

сприймається, а реально використовується в подальших діях плейбек-акторів.

Якщо ми говоримо про плейбек-театр не як про психотерапію, а як про іншу практику, яка має більш широкі межі [там само, с. 11], то не можемо не згадати і про досягнення ним психотерапевтичної мети та виконання чи невиконання психотерапевтичних завдань. Але цілком можливо – про *психотерапевтичні ефекти* від участі в плейбек-театральному дійстві, як говорять про ці ефекти у сприйнятті мистецтва, спогляданні природи, заняттях улюбленою справою, звичному дружньому спілкуванні та просто відпочинку, активному чи пасивному. Так, плейбек називають театром “широкотерапевтичним” [там само, с. 10], “з дієвою цілющістю” [8, с. 109], таким, що має “психотерапевтичний ефект” [3, с. 30] та “психотерапевтичний потенціал” [1, с. 91]. Тобто вихід плейбек-театру за межі психотерапевтичних практик зовсім не означає, що він не справляє цілющого впливу на особистість, схожого на той, що має місце на сеансах психотерапії.

Наприклад, плейбек-театр як він є, тобто як практика імпровізації реальних особистих життєвих історій глядачів, часто-густо використовується з метою та у форматі соціальної роботи – перформанси проводять у гарячих точках, після стихійного лиха, у місцях проживання вимушених переселенців тощо. Працюючи з людьми, що переживають наслідки травматичних подій, зазначають, що плейбек-театр не має бути терапією, але може бути “способом зцілення” [14, р. 27], говорять про різноманітні сфери застосування цілющих можливостей плейбек-театру [8, с. 113] та ін.

Отже, плейбек-театр як організаційна форма сучасного мистецтва має неабиякий психотерапевтичний потенціал, психологічні та психотерапевтичні ефекти, які ми будемо досліджувати в нашій статті, обмежившись лише аналізом особистості оповідача – людини, яка “вийшла” розповісти свою історію на публіку. Опис самих психотерапевтичних ефектів та особливостей впливу плейбек-театру на оповідача є *метою нашої статті*.

Психотерапевтичні ефекти ми будемо розуміти як певні зміни в самопочутті особистості, результатом яких може бути полегшення страждання, покращення самопочуття, поліпшення адаптації до актуальних умов, підвищення адекватності, навіть саморозвиток у бік більшої самоактуалізації. Усі ці ефекти традиційно є метою психотерапевтичної діяльності, тоді як у плейбек-театрі вони

реалізуються незаплановано, необов'язково, так би мовити, негарантовано. Зміни самопочуття чи підвищення адекватності не є об'єктом уваги тих, хто практикує, тому й не вкладаються у зміст очікувань потенційних глядачів. І навіть називати плейбек-театр театром психотерапевтичним буде помилкою. Тобто відповідь на запитання, що відбувається з особистістю оповідача – це буде питанням про психотерапевтичні ефекти, а чому і яким чином це відбувається – про механізми, які є підставою для цих ефектів. У нашій статті розвідки будуть переважно теоретичні і на основі аналізу реального багаторічного досвіду.

Серед терапевтичних складових плейбек-театру Дж. Фокс виокремлює такі: формування ідентичності, діалог та примирення, відновлення та моральне уявлення [11, с. 10–11]. Дж. Салас наголошує на таких більш індивідуальних цілющих ефектах, як “спокутне переживання” – катарсис через щире розкриття себе; визначення почуття ідентичності – пошук свого місця в цьому світі та меж свого світу; вплив самої атмосфери – вільної, дружньої, натхненної тощо; естетичне втілення історії – відгук членів плейбек-команди з їхньою чутливістю та оформлення її в театральний епізод [8, с. 109–110]. Є. Загряжська та І. Лобанов звертають увагу на такі психотерапевтичні ефекти, як подолання, опанування, відчуження, позиціонування, прийняття долі, прийняття себе, співвідносячи їх зі стратегією роботи психотерапевта, діагнозом клієнта та жанром гри [1, с. 105]. Л. Литвиненко акцентує на розрядці накопичених емоцій, редукації тривоги, завершенні гештальту та катарсисі, зазначаючи при цьому, що те, що відбувається, можна описувати за допомогою різних термінів [3, с. 30].

Фахівці, які використовують плейбек-театр для роботи з людьми в стані кризи, наголошують передусім на ефекті самого розповідання історій: “привиди відмовляються покоїтись у своїх могилах, доки їхні історії не будуть розказані” [13, р. 1], а також ефекті “ще одного кроку”: “у людей був рік на те, щоб розповісти свої історії в безпечному середовищі – одне з одним та зі своїми терапевтами. І коли вони прийшли до плейбек-театру, то цим були вже готові зробити ще один крок” [14, р. 27]. Про висловлювання травматичного змісту – зрозуміло, саме цей ефект ми також виокремлювали після виступів нашої плейбек-команди під час революції на Майдані Незалежності [7]. Ідеться в першу чергу про долання різноманітних психологічних захистів та спроб заперечити травматичну подію. А під ефектом “ще одного кроку” мається на увазі вихід людини у світ стосунків з іншими, дозрівання

особистості до відкритості та, відповідно, готовність адаптуватися до нових умов життя.

Власне, про єдиний підхід чи якусь одностайність щодо питання ефектів плейбек-театру наразі не йдеться, тому в цілому радше говорити про психологічні та психотерапевтичні ефекти, сталість яких ще треба перевіряти та доводити. Пропонуємо розглянути психотерапевтичні ефекти участі в плейбек-театрі в тій послідовності, як проходить сам процес перформансу. Спробуймо подивитися на його ритуал очима оповідача, який переживає наслідки травматичних подій.

Якщо уявити якісний, повноцінний перформанс плейбек-театру, де дотримано всіх основних принципів та створено умови для повноцінної роботи, то першим з процесів, який спостерігатиме глядач на початку плейбек-театрального дійства, буде оцінювання власної можливості вихід на сцену та розповісти свою історію. Не можна сказати, що для кожного вийти на сцену буде виходом із зони комфорту, вчинком, ризиком, але все одно така дія є особистим вибором, сміливим рішенням, оскільки відкритися перед незнайомою публікою, без жодних умов конфіденційності, без анонімності та гарантії, що тебе зрозуміють, не така вже й буденна річ. (Тим більше для нашої культури, де багато інтимізованих тем і соціальних приписів. Наприклад, в українських коломийках приказується: “Якщо любиш, люби вірно, не кажи нікому! Бо то люди порозносять, як вітер соломі...”).

Отже, перший етап – прийняття рішення розповісти чи не розповісти свою історію, коли особистість знає, що потрапить у центр уваги численної публіки, де вона буде під прицілом поглядів не лише ведучого та акторів, а всього залу. У випадку прийняття рішення таки вийти психологічним ефектом буде *ефект готовності до саморозкриття*, до певного стрибка в невідоме, а внутрішнім механізмом – довіра до світу.

Другий етап – сама розповідь історії, яка створюється на очах численних глядачів. Такий вихід на сцену, стрибок у незвіданість потребує мужності, оскільки людина знає, що ніхто не буде дотримуватися правил конфіденційності і вона потрапить під приціл множинності інтерпретацій щодо себе. Для виступів перед людьми, які переживають кризовий стан, цей етап має неабияке значення, але ще й з інших причин. Так, наприклад, у виступах на Майдані Незалежності під час революції 2013–2014 років ми помітили, що найголовнішим для мітингувальників було саме висловитись, осмислити чи доосмислити свої почуття, емоції, просто висловитися. Таким чином, дійство плейбек-

театру перетворювалося на такий собі розширений варіант “відкритого мікрофона” [7, с. 90] – голос народу в прямому значенні.

Цікавою є також виявлена закономірність, що коли в плейбек-театрі беруть участь постраждалі люди, то для них більш актуально розповідати про те, як вони долають труднощі тепер, як опановують проблеми, адаптуються сьогодні, а не згадувати про “той день” [14, р. 27], про ситуацію отримання травми. Відомо, що особистість у стані анормальної, ненормативної кризи, зумовленої зовнішніми, вимушеними потужними стресорами, які руйнують стабільний життєвий світ і вимагають дій, що перевершують адаптаційні можливості, енергетичні ресурси [6, с. 19], теж зосереджується на своїх актуальних станах. Але як тоді бути із замовчуванням травматичних переживань? На думку П. Мак Ісаака, можна не травмувати людей, примушуючи їх повторювати важкі історії. Але чи зможуть вони тоді їх побачити й усвідомити? [14, р. 27]. Відбувається ніби повільне розкручування клубка ниток – від теперішнього до минулого, і можна говорити про процес поступового саморозкриття, під час якого формується наративна ідентичність, а отже, спостерігається *ефект самоозначування, самовизначення, рефлексування власного досвіду* і разом з тим *відреагування емоцій* – від легких до більш важких почуттів і травм.

Третій етап перформансу – втілення оповіді глядача акторами театру, завдяки чому відбуваються зміни у сприйнятті власної життєвої ситуації і самого себе. Тут можна говорити про переведення наративу в іншу модальність – з текстово-вербальної в текстово-візуально-образну. Історія ніби повертається людині в іншій формі, і можна говорити про *ефект насичення наративу*.

Важливою є також зміна позиції самої особистості у власній історії. Психотерапевт А. Строганов, автор трьох унікальних методів індивідуальної психотерапії на базі театральних систем, детально проаналізувавши основні системи театру, зазначає, що в його методі – “епічній терапії” – використовується *ефект відчуження* Б. Брехта [10, с. 204–205]. Суть цього ефекту полягає у перетворенні пацієнта з “персонажа драми” на його “автора”, тобто розвиток здатності особи оцінювати ситуацію зі сторони, що дає можливість опрацьовувати емоції свідомістю [там само, с. 205]. Створення цього “епосу” в його методі у плейбек-театрі відповідає створенню наративу, але відмінність полягає в тому, що це створення відбувається в суттєво інших умовах – умовах публічності. Мета теж інша – інтерпретація життєвої події акторами допомагає їй переосмисленню самим оповідачем, разом з яким усе, що

відбувається, переживають й інші глядачі, що підсилює ефект. Важливо також, що відбувається розігрування саме першого, спонтанного варіанта історії, а не варіанта заздалегідь продуманого, відшліфованого, відредагованого. Є підстави вважати, що так знімаються звичні психологічні захисти.

Одним з основних у плейбек-театрі є *ефект відчуження*, коли відчуження історії відбувається *зادля* її подальшого *присвоєння*, а не цілеспрямованої трансформації, якогось “переписування” її терапевтом чи навіть створення нового “епосу” самим оповідачем. Такий підхід, вочевидь, робить більш щільним контакт оповідача зі своїми спонтанними самопроявами, полегшуючи їх присвоєння (почасти заперечуване) та активізуючи відповідальність за них, що також сприяє прийняттю себе-реального, а не такого, яким хотілося б бачити себе в майбутньому.

Четвертий етап – можливість висловити свої враження, що закріплює ефект від розказаної та розіграної історії. У традиційному плейбек-театрі цей етап зведений до мінімуму, але під час роботи з людьми, що пережили травматичні події, зворотний зв’язок може бути розширений задля вирівнювання емоційного стану оповідача після такої “операції”. Тоді спрацюватимуть ті самі механізми, що й у будь-якій відомій психотерапевтичній практиці.

Наприкінці зазначимо, що робляться спроби розвинути, підвищити психотерапевтичний потенціал плейбек-театру через керування психотерапевтичним ефектом [1, с. 92], для чого напрацьовується типологія психологічних запитів оповідача. Але цінність плейбек-театру полягає саме в некерованості процесу гри, а отже, і будь якого впливу, у тому числі й психотерапевтичного. Тобто якщо Є. Загряжська та І. Лобанов намагаються свідомо “тримати рамку” терапевтичного ефекту, то плейбек-театр у класичному його розумінні “тримає рамки” лише етичності та безпеки для оповідача, а все інше відбувається завдяки випадковим, некерованим процесам творчості акторів, різноманітного бачення, чуттєво-образного втілення наративу тощо, у чому й полягає найбільша цінність самого інсценування історії [8, с. 24]. Експеримент у розкритті самим оповідачем та акторами особистої історії має бути саме експериментом, а не наперед організованою акцією з окресленим ведучими завершенням. “Три достатньо” – головне гасло плейбек-театру, тобто сама по собі гра є цінністю. А додаткові завдання під час цієї гри – наприклад, пошук відповіді на поставлені оповідачем запитання, спроби йому щось порадити чи допомогти пережити, відповісти на його запит

тощо – стають зайвими і лише викривлюють сам задум плейбек-театру, що може призвести до ретравматизації.

Цікавим, на наш погляд, є зазначений вище баланс влади у плейбек-театрі – відповідальність оповідачів за свої історії від самого початку покладається на них, що, з одного боку, сприяє розвитку впевненості, налаштованості на самостійне опанування ситуації, а з другого – є більш корисним для людей у кризовому стані, оскільки піти в театр і розповісти там історію – це все-таки простіше, ніж визнати, що тобі необхідна допомога психолога і ти спеціально будеш цим займатись. Це одна з переваг плейбек-театру для роботи в кризових соціальних умовах, у чому ми не раз переконувалися, виступаючи перед найвразливішими верствами населення – і учасниками Майдану, і пораненими, і переселенцями з окупованих регіонів України. Крім того, на відміну від психотерапевтичних практик плейбек-театр більше орієнтований на групу в цілому, а тому він є дуже зручним у груповій та масовій роботі, під час якої можна отримати відповідно групові психологічні та психотерапевтичні ефекти.

Працюючи у плейбек-театрі з людьми, що зазнали особливо складних і глибоких психологічних травм, треба приділяти більше уваги, наприклад, активізації додаткової енергії, задавати запитання про варіанти вирішення ситуації тощо [5, с. 59]. У ситуації гострої кризи до практики плейбек-театру можуть вноситись окремі модифікації цільових психотерапевтичних практик: анонімність, конфіденційність, розширений зворотний зв'язок тощо. Не виключені навіть ситуації, коли у плейбек-театрі можна розігравати і флешбеки, якщо оповідач готовий до цього. Останнє потребує більш детальної уваги та експериментування в максимально безпечних умовах.

Висновки. Проблеми психологічної допомоги, потреба в якій сьогодні в українському суспільстві надзвичайно велика, полягають у масовості, несформованості мотивації та браку належних умов для самої допомоги. Мистецька форма імпровізації реальних особистих історій – плейбек-театр – хоч і є груповою роботою з індивідуальними оповідями, але не може вважатися психотерапевтичною практикою, оскільки має на меті лише сценічне втілення історій і не спирається на якусь певну модель психотерапії. Плейбек-театр відрізняється від психотерапії також принципами та правилами взаємодії, балансом влади, організацією простору.

Плейбек-театр може бути практикою психологічної допомоги, адже впливає на особистість оповідачів через виражені

психотерапевтичні ефекти, такі як готовність до відкритості, поступове саморозкриття, самовизначення в наративі, відреагування травматичних почуттів, відчуження травматичного досвіду, насичення наративу.

Плейбек-театр дає змогу працювати: 1) з великими групами людей – щодо самого формату роботи; 2) з недостатньо мотивованими людьми – за рахунок презентації себе саме як театру та відпочаткового розподілу відповідальності оповідачів за свої історії; 3) у складних умовах – за рахунок меншої вимогливості до умов проведення дійства.

Література

1. *Загряжская Е. А.* Развитие психотерапевтического потенциала Плейбэк-театра: понимание “сверхзадачи” истории и жанр игры / Е. А. Загряжская, И. В. Лобанов // Журнал практического психолога. – 2010. – № 3. – С. 91–118. – (Тематич. вып.: Психодрама и театр).
2. *Корниенко П.* Интервью с Андреем Шадурой, 8 октября 2001 г. [Электронный ресурс] / Павел Корниенко ; интервьюеры : Е. Загряжская, С. Кравец. – Режим доступа : <http://www.psihodrama.ru/t187.html>
3. *Литвиненко Л. И.* Плейбек-театр – театр или психотерапия? / Л. И. Литвиненко // Психодрама и современная психотерапия. – 2012. – № 1–2. – С. 22–31.
4. *Основи психотерапії : навч. посіб. / В. І. Банцер, Л. О. Гребінь, З. В. Гривул та ін. ; за заг. ред. К. В. Сєдих, О. О. Фільца, Н. Є. Завацької. – Полтава ; Алчевськ : ЦПК, 2013. – 330 с.*
5. *Профілактика порушень адаптації молоді до повсякденних стресів і кризових життєвих ситуацій : навч. посіб. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології ; за наук. ред. Т. М. Титаренко. – К. : Міленіум, 2011. – 272 с.*
6. *Психологія життєвої кризи : монографія / відп. ред. Т. М. Титаренко. – К. : Агропромвидав України, 1998. – 348 с.*
7. *Савинов В. В.* Уличный плейбек-театр в политически окрашенных условиях: анализ экспериментальных перформансов / В. В. Савинов // Простір арт-терапії: ресурси зцілення : матеріали XI Міжнар. міждисциплін. наук.-практ. конф., Київ, 3–4 квітня 2015 р. – К. : Золоті ворота, 2014. – С. 87–91.
8. *Салас Джо.* Играем реальную жизнь в Плейбек-театре / Джо Салас ; пер. с англ. М. Ю. Кривченко. – М. : Когито-Центр, 2009. – 160 с.
9. *Славянова Н. Н.* Фестиваль театров спонтанности в Будапеште / Н. Н. Славянова // Психодрама и современная психотерапия. – 2002. – № 1. – С. 62–63.
10. *Строганов А. Е.* Психотерапия на базе театральных систем. Практическое руководство / А. Е. Строганов. – СПб. : Наука и техника, 2008. – 496 с. – (Мир психологии и психотерапии).
11. *Фокс Дж.* Плейбэк-театр / Дж. Фокс // Журнал практического психолога. – 2013. – № 5. – С. 5–13. – (Спец. вып.: Плейбэк Театр в сфере практической психологии).

12. Фокс Дж. Плейбек-театр – психотерапия ли это? / Дж. Фокс // Психодрама и современная психотерапия. – 2012. – № 1–2. – С. 6–21.
13. Legum Sh. Living with Trauma, Living with Playback / Legum Shirley // Interplay. – 2013. – № 12. – Р. 8–10.
14. Mc Isaac P. Playback Theatre and Trauma: an evolving approach / Paul Mc Isaac // Interplay. – 2013. – № 12. – Р. 27–28.
15. Playback Theatre [Electronic resource] // Playback Centre. About us. – Access mode : <http://www.playbackcentre.org/about-playback-theatre/playback-theatre-its-uses/>

Савинов В. В. Влияние плейбек-театра на личность, переживающую травмирующие события

Проанализированы проблемы психологической помощи, потребность в которой сегодня в украинском обществе очень высока. Установлено, что эти проблемы состоят в массовости, несформированности мотивации и отсутствии надлежащих условий для самой помощи. Показано, что театральная форма импровизации реальных личных историй – плейбек-театр – хотя и является групповой работой с индивидуальными рассказами, но не может быть собственно психотерапевтической практикой. Плейбек-театр определен как практика психологической помощи, которая воздействует на личность рассказчиков через выраженные психотерапевтические эффекты: готовность к открытости, постепенное самораскрытие, самоопределение в нарративе, отреагирование травматических чувств, отчуждение от травматического опыта, насыщение нарратива. Доказано, что плейбек-театр дает возможность работать с большими группами людей, с недостаточно мотивированными людьми и в сложных условиях.

Ключевые слова: плейбек-театр, психотерапевтические практики, психотерапевтические эффекты, личность в кризисном состоянии.

Savinov V. V. The impact of Playback Theatre on a person experiencing traumatic events

The article analyzes the problems of psychological support, the need for which is very high in the Ukrainian society today. These problems are the large-scale involvement, unformed motivation and lack of adequate conditions for the support itself. It is shown that the theatrical form of improvisation of real personal stories – Playback Theatre – whilst being the group work with individual stories, cannot be the psychotherapy. Playback Theatre is defined as psychological counseling that affects the personality of narrators through expressed therapeutic effects: the willingness to be open, the gradual self-disclosure, self-determination in the narrative, acting out traumatic feelings, alienation from the traumatic experience, the saturation of the narrative. It is proved that Playback Theatre allows working with large groups of people, with poorly motivated people and in difficult conditions.

Key words: playback theatre, psychotherapeutic practice, psychotherapeutic effects, a person in a state of crisis.

© Савинов В. В.